

RAADSVOORSTEL

Datum raadsvergadering: 27 november 2025
Nummer raadsvoorstel: Z/25/800427
Indiener: Rekenkamer Gorinchem

Onderwerp: DoeMee-onderzoek energiebesparingsplicht

VOORSTEL

Wij stellen u voor:

1. De bevindingen en conclusies uit het DoeMee-onderzoek van de rekenkamer naar energiebesparingsplicht en informatieplicht te onderschrijven;
2. De aanbevelingen van de rekenkamer over te nemen:
 - 2.1 Verbreed de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing tot dan wel neem deze op in een beleid dat gericht is op het behalen van resultaatgerichte doelen voor een algehele energiebesparing en CO₂-reductie.
 - 2.2 Maak hierin duidelijk welke rol de gemeente Gorinchem daarin kan vervullen.
 - 2.3 Zet het instrument van de energiebesparings- en informatieplicht, zolang dit bestaat, daarbij op een pragmatische wijze in, gericht op de te bereiken resultaten.

INLEIDING

De Rekenkamer Gorinchem (hierna: RkG) heeft in 2024 deelgenomen aan het landelijke DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers (VVR) naar de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht bij bedrijven en instellingen. Parallel hieraan heeft de Algemene Rekenkamer een onderzoek uitgevoerd naar de uitvoering van het beleid op landelijk niveau.

BEOOGD EFFECT

Doel van dit voorstel is de gemeenteraad te informeren over de bevindingen en aanbevelingen van de Rekenkamer Gorinchem, en u te verzoeken om de aanbevelingen over te nemen en het college op te dragen de uitvoering ervan te bevorderen.

CONCLUSIES

De Algemene Rekenkamer (AR) heeft onderzocht in hoeverre tussen 2008 en 2023 de doelen van de energiebesparings- en informatieplicht zijn gehaald. In opdracht van de Vereniging van Rekenkamers (VVR) heeft Ecorys onderzocht welke inspanningen gemeenten, provincies en omgevingsdiensten leverden voor toezicht en handhaving. De Rekenkamer Gorinchem heeft aanvullend de situatie in Gorinchem nader verkend.

De AR concludeert dat opeenvolgende ministers de energiebesparingsplicht met diverse maatregelen hebben gestimuleerd. De huidige minister van Groene Groei en Klimaat heeft echter geen goed inzicht of grip op de werking van beide plichten en op de uitvoering van toezicht en handhaving door decentrale overheden. Ook is onbekend hoeveel energiebesparing en CO₂-reductie de plichten opleveren. De AR twijfelt bovendien aan de doelmatigheid van de plichten: de baten lijken overschat en de kosten onderschat. Verbetering is mogelijk door toezicht meer risico gestuurd in te richten, afgestemd op energiebesparingspotentieel.

Tegen deze achtergrond trekt de RkG voor Gorinchem drie conclusies, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen:

- de uitvoering van de wettelijke taak (toezicht en handhaving, de output);
- het resultaat voor energiebesparing en CO₂-reductie (de outcome).

1. *Ten aanzien van de uitvoering van de wettelijke taak als zodanig ligt de inzet van de gemeente Gorinchem als bevoegd gezag en opdrachtgever en in het verlengde daarvan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) als opdrachtnemer enigszins onder het niveau van de doelstelling van de minister.*

Het aantal te controleren bedrijven en instellingen bedraagt tenminste 172, maar mogelijk meer. Het aantal geplande te controleren bedrijven en instellingen bedroeg over de periode 2021-2024 183. Hiermee zouden, overeenkomstig het doel van de minister, in vier jaar alle bedrijven en instellingen gecontroleerd kunnen zijn. In werkelijkheid zijn er 159 bedrijven en instellingen gecontroleerd. Het aantal gerealiseerde controles blijft achter op het aantal geplande en benodigde controles. Oorzaken hiervan liggen in de complexiteit van de opgave en de beschikbare capaciteit bij de omgevingsdienst. Op het laatste zijn door de omgevingsdienst wel maatregelen getroffen. Het budget voor energiecontroles dat in de Perspectiefnota 2025-2028 ligt onder het niveau dat hieraan de afgelopen vier jaar is besteed. Daarmee kan het behalen van het benodigde aantal controles verder onder druk komen te staan.

Het aantal overtredingen bedroeg over de jaren 2021-2024 gemiddeld ongeveer een derde van het aantal gecontroleerde bedrijven en instellingen. Bij hercontrole bleek dit aantal tot 0 teruggebracht. Waar nodig werd enige drang toegepast. Deze aanpak blijkt dus effectief. De RkG kan niet beoordelen of de beschikbare budgetten en menskracht doelmatig zijn ingezet.

2. *Ten aanzien van de opbrengst van de daadwerkelijke energiebesparing en CO₂-reductie kan de Rekenkamer Gorinchem geen conclusies trekken over de doeltreffendheid en doelmatigheid.*

De gemeente en de OZHZ hebben geen inzicht in de daadwerkelijke besparing van energie en reductie van CO₂. Over wat de energiebesparingsplicht en informatieplicht en het toezicht en de handhaving daarop oplevert, het resultaat, de outcome, is namelijk geen informatie beschikbaar. De minister heeft daarvoor geen concrete doelen gesteld. In de RES-regio Alblasserwaard zijn wel algemene doelen gesteld, maar niet specifiek voor bedrijven en instellingen. Evenmin heeft de gemeente Gorinchem aan de uitvoering van het toezicht en de handhaving resultaatgerichte doelen verbonden (KPI's). Een gerichte sturing op de opbrengst aan energiebesparing en CO₂-reductie is dus niet mogelijk. Wel wordt er op pragmatische wijze naar het bereiken resultaten gewerkt. Bedrijven waar makkelijk energiebesparing bereikt kan worden zijn als eerste benaderd. Daarnaast zet de gemeente en de omgevingsdienst ook in op voorlichting en stimulering.

De OZHZ heeft voor 2023 in het kader van de monitoring de CO₂-reductie inzichtelijk te maken. In 2024 is de OZHZ gestart met de ontwikkeling van een energiedashboard. Data van dit dashboard kan de gemeente Gorinchem als basis gebruiken voor beleid. De resultaten hiervan zijn de RkG niet bekend. Daarnaast merkt de RkG op dat de doelstellingen van het rijk betrekking hebben op de besparing op het gas- en elektriciteitsverbruik. Dat staat niet gelijk aan

de algehele CO₂-reductie. De CO₂-uitstoot van vervangende energiebronnen blijft bijvoorbeeld uit beeld.

3. Tenslotte concludeert de Rekenkamer Gorinchem dat de gemeenteraad weinig aandacht heeft voor deze wettelijke taak van de gemeente Gorinchem.

De gemeenteraad heeft geen vragen over de uitvoering van deze wettelijke taak gesteld. Ander beleid en andere maatregelen op het domein van energiebesparing hebben een grotere politiek-bestuurlijke belangstelling.

AANBEVELINGEN

Op grond van de conclusies doet de RkG aan de raad en het college van de gemeente Gorinchem de volgende aanbevelingen:

1. Verbreed de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing tot dan wel neem deze op in een beleid dat gericht is op het behalen van resultaatgerichte doelen voor een algehele energiebesparing en CO₂-reductie.

De huidige (inter)nationale ontwikkelingen maken het noodzakelijk om te anticiperen op de stijgende energiebehoefte, een groeiende vraag naar netcapaciteit, sterk fluctuerende grondstoffen- en energieprijzen en geopolitieke beslissingen die van invloed zijn op de beschikbaarheid en verdeling van de energiebronnen. De energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing kan niet los staan van deze ontwikkelingen. Bedrijven en instellingen komen regelmatig voor situaties te staan waarbij maatregelen en investeringen die tot energiebesparing en CO₂-reductie leiden door deze ontwikkelingen worden bemoeilijkt of geblokkeerd. Het is daarom van belang prioriteit te geven aan de realisering van de structurele condities die nodig zijn voor de energietransities om bedrijven en instellingen het perspectief te bieden dat hun investeringen daarin uitvoerbaar en rendabel zijn.

2. Maak hierin duidelijk welke rol de gemeente Gorinchem daarin kan vervullen.

Niet alleen het rijk, maar ook de gemeente Gorinchem zal daarvoor een strategie moeten ontwikkelen en essentiële keuzen moeten maken. Ook in Gorinchem zijn immers bedrijven gevestigd die voor hun marktpositie afhankelijk zijn van (betaalbare) energie. Zij genereren werkgelegenheid en leveren daarmee een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van de Gorinchemse samenleving. Deze strategie zal verbonden moeten worden in de Regionale Energiestrategie van de regio Alblasserwaard.

3. Zet het instrument van de energiebesparings- en informatieplicht, zolang dit bestaat, daarbij op een pragmatische wijze in, gericht op de te bereiken resultaten.

In het licht van bovenstaande is een strikte uitvoering het toezicht op en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing niet doeltreffend en doelmatig. Op zich bieden de beide instrumenten de gemeente een wettelijk middel om bedrijven en instellingen tot energiebesparing en CO₂-reductie aan te zetten en deze uiteindelijk af te dwingen. Maar de inzet hiervan met de benodigde financiële middelen kan en mag niet los gezien worden van de bredere context en vraagt daarom een pragmatische en op de situatie gerichte benadering. Doe dit alles voor de raad op een transparante wijze, zodat hij zijn controlerende taak kan uitvoeren. Dit mede met het oog op een doeltreffende en

doelmatige inzet van het door de gemeente beschikbaar gestelde budget en het risico dat de SPUK THE-gelden wegvallen.

BIJLAGEN

1. Doe Mee onderzoek 2024 – Energiesbesparingsplicht en informatieplicht – Conclusies en aanbevelingen rekenkamer Gorinchem
2. Doe Mee onderzoek 2024 - Energiesbesparingsplicht en Informatieplicht - Eindrapport voor de Vereniging van Rekenkamers, Ecorys, Rotterdam, 26 augustus 2024.
3. Factsheet DoeMee Onderzoek 2024 – Energiesbesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing – Gemeente Gorinchem, gevalideerd, Ecorys, zj.
4. Benchmark gemeenten, Ecorys, zj
5. DoeMee onderzoek 2024 – Energiesbesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing - Benchmark omgevingsdiensten, Ecorys, zj
6. Energiesbesparingsplicht 2008-2023 - Hoge ambities, onbekend resultaat, Algemene Rekenkamer, 11 november 2024.
7. Bestuurlijke reactie college B&W op Doe Mee onderzoek Energiesbesparingsplicht d.d. 1 juli 2025
8. Commentaar rekenkamer Gorinchem op de bestuurlijke reactie Doe Mee onderzoek Energiesbesparingsplicht d.d. 29 juli 2025

Rekenkamer Gorinchem,

P. Buisman
Voorzitter

Raadsbesluit

Gezien het vorenstaande stelt de Rekenkamer Gorinchem de raad voor het volgende besluit te nemen.

De gemeenteraad van Gorinchem,

Besluit:

1. De bevindingen en conclusies uit het DoeMee-onderzoek van de rekenkamer naar energiebesparingsplicht en informatieplicht te onderschrijven;
2. De aanbevelingen van de rekenkamer over te nemen:
 - 2.1 Verbreed de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing tot dan wel neem deze op in een beleid dat gericht is op het behalen van resultaatgerichte doelen voor een algehele energiebesparing en CO2-reductie.
 - 2.2 Maak hierin duidelijk welke rol de gemeente Gorinchem daarin kan vervullen.
 - 2.3 Zet het instrument van de energiebesparings- en informatieplicht, zolang dit bestaat, daarbij op een pragmatische wijze in, gericht op de te bereiken resultaten.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 27 november 2025,

Griffier,

Voorzitter,